

Д. С. Комарницькийдоктор філософії з права,
генеральний директор

ТОВ «Центр розвитку економіки і права»

ORCID ID: 0009-0000-6296-8488

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС ТА ФУНКЦІЇ МІНІСТЕРСТВА ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ

Актуальність дослідження адміністративно-правового статусу та функцій Міністерства юстиції України обумовлена важливістю повноважень, якими наділене це міністерство в сучасних умовах розвитку суспільства і держави в Україні. Зміст завдань та функцій Міністерства юстиції України визначає форми та методи його діяльності та характеризує роль цього міністерства у реалізації державою її функцій в цілому.

Відповідно до Конституції України термін «орган державної влади» є загальним і охоплює такі терміни, як «орган законодавчої влади», «орган виконавчої влади», «орган судової влади».

Правовий статус будь-якого державного органу складається із ряду елементів, які автор наводить у цій статті. Загальне положення про міністерство, інший центральний орган державної виконавчої влади було затверджене Указом Президента України від 12 березня 1996 р. № 179/96. Організацію, повноваження та порядок діяльності центральних органів виконавчої влади України визначають норми Закону України «Про центральні органи виконавчої влади».

Компетенція є одним із визначальних елементів правового статусу органу виконавчої влади і являє собою комплекс повноважень зі здійснення виконавчої влади. Положення про Міністерство юстиції України було затверджене Постановою Кабінету Міністрів України від 2 липня 2014 р. № 228.

За своїм правовим статусом Міністерство юстиції України є юридичною особою публічного права, центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України.

Міністерство юстиції України є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну правову політику, що у свою чергу свідчить про провідну та системоутворюючу роль цього міністерства у реалізації системи функцій держави в цілому.

Завдання та функції Міністерства юстиції України мають міжгалузевий функціональний характер. Зазначене міністерство координує діяльність інших центральних органів виконавчої влади в межах наданих йому повноважень з питань реалізації державної правової політики, які відносяться до його компетенції.

Ключові слова: Міністерство юстиції України, центральний орган виконавчої влади, функції держави, державна правова політика.

Постановка проблеми. Актуальність дослідження адміністративно-правового статусу та функцій Міністерства юстиції України обумовлена важливістю повноважень, якими наділене це міністерство в сучасних умовах розвитку суспільства і держави в Україні. Зміст завдань та функцій Міністерства юстиції України визначає форми та методи його діяльності та характеризує роль цього міністерства у реалізації державою її функцій в цілому.

Метою статті є дослідження адміністративно-правового статусу та функцій Міністерства юстиції України.

Стан дослідження. Дослідження адміністративно-правового статусу органів державної влади знайшло широке відображення у вітчизняній науці адміністративного права [1–11]. Однак, зважаючи на актуальність для науки та практики державного управління, дослідження адміністративно-правового статусу та функцій Міністерства юстиції України потребує свого подальшого розвитку.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до ст. 19 Конституції України термін «орган державної влади» є загальним і за своїм змістом охоплює такі терміни, як «орган законодавчої

влади», «орган виконавчої влади», «орган судової влади» (ст. 6 Конституції України) [12].

Орган держави (державний орган) – це структурно організований елемент державного механізму, наділений владними повноваженнями та необхідними матеріальними засобами для здійснення завдань, пов'язаних із реалізацією функцій держави. Система цих органів утворює державний апарат [13, с. 286].

Державний апарат – це сукупність органів, за допомогою яких практично здійснюється державна влада. Державний апарат в Україні побудований і функціонує за принципом поділу державної влади на законодавчу, виконавчу і судову [14, с. 121].

Правовий статус будь-якого державного органу складається із ряду елементів. Визначення правового статусу державного органу передбачає знаходження відповідей на наступні питання: до якого виду органів відноситься орган за основним змістом своєї діяльності (державний орган, орган державної влади, орган місцевого самоврядування, судовий орган, орган прокуратури, тощо); хто даний орган засновує, створює, хто формує його штат; кому орган підлеглий, підзвітний, підконтрольний і перед ким несе відповідальність, хто може відмінити, призупинити, змінювати та опротестувувати його акти; яка компетенція органу; які суб'єкти йому підлегли, підзвітні, підконтрольні, чиї акти він може відмінити, призупинити, змінювати, опротестувувати і т. д.; якою є юридична сила актів даного органу, якими є офіційні назви таких актів; якими державними символами орган може користуватися; якими є джерела фінансування органу; чи володіє орган правами юридичної особи [15, с. 121].

Загальне положення про міністерство, інший центральний орган державної виконавчої влади було затверджене Указом Президента України від 12 березня 1996 р. № 179/96 [16]. Організацію, повноваження та порядок діяльності центральних органів виконавчої влади України визначають норми Закону України «Про центральні органи виконавчої влади» від 17 березня 2011 р. № 3166-VI [17].

Характеризуючи правовий статус міністерств (інших центральних органів виконавчої влади) слід зазначити, що вони є призначуваними, єдиноначальними, постійно діючими, вищими органами функціональної, галузевої та міжгалузевої компетенції у системі органів виконавчої влади, підпорядкованими Кабінету Міністрів України, юрисдикція яких поширюється на всю терито-

рію держави, що виконують правотворчі та правозастосовчі функції. Діяльність міністерств (інших центральних органів державної виконавчої влади) фінансується за рахунок державного бюджету України. Міністерства (інші центральні органи виконавчої влади) в межах своїх повноважень на основі та на виконання актів законодавства видають накази, організовують і контролюють їх виконання. У випадках, передбачених законодавством, зазначені накази є обов'язковими для виконання центральними та місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, представницькими органами, підприємствами, установами і організаціями незалежно від форм власності та громадянами. У разі потреби міністерства (інші центральні органи виконавчої влади) видають разом з іншими центральними та місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування та представницькими органами спільні накази. Нормативно-правові акти міністерств та інших центральних органів виконавчої влади підлягають реєстрації в порядку, встановленому законом (ст. 117 Конституції України) [15, с. 127].

Компетенція є одним із визначальних елементів правового статусу органу виконавчої влади і являє собою комплекс повноважень зі здійснення виконавчої влади. Встановлення компетенції органів виконавчої влади здійснюється за умови попереднього визначення їх завдань, функцій, форм та методів діяльності.

Положення про Міністерство юстиції України було затверджене Постановою Кабінету Міністрів України від 2 липня 2014 р. № 228. За своїм правовим статусом Міністерство юстиції України є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України. Мін'юст є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну правову політику, державну політику з питань банкрутства, у сфері нотаріату, організації примусового виконання рішень судів та інших органів (посадових осіб), державної реєстрації актів цивільного стану, державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень, державної реєстрації обтяжень рухомого майна, державної реєстрації юридичних осіб, громадських формувань, що не мають статусу юридичної особи, та фізичних осіб - підприємців, реєстрації статуту територіальної громади м. Києва, реєстрації статутів Національної академії наук та наці-

ональних галузевих академій наук, у сфері виконання кримінальних покарань та пробації, з питань утримання військовополонених, у сфері правової освіти населення, забезпечує формування державної політики у сфері архівної справи і діловодства та створення і функціонування державної системи страхового фонду документації, забезпечує реалізацію державної політики у сфері стягнення в дохід держави активів осіб, щодо яких застосовано санкції. Міністерство юстиції України є юридичною особою, має печатку із зображенням Державного Герба України і своїм найменуванням, самостійний баланс, рахунки в органах Казначейства, а також рахунки, у тому числі в іноземній валюті, в державних банках для зарахування авансового внеску стягувача, обліку депозитних сум і зарахування стягнутих з боржників коштів та їх виплати стягувачам [18].

Функції будь-якого центрального органу виконавчої влади визначаються його завданнями. До основних завдань Міністерства юстиції України відносяться забезпечення формування та реалізація державної правової політики, політики з питань банкрутства; забезпечення формування державної політики у сфері архівної справи і діловодства; забезпечення проведення перевірки, передбаченої Законом України «Про очищення влади»; забезпечення формування та реалізація державної політики у сфері державної реєстрації актів цивільного стану, державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень, державної реєстрації обтяжень рухомого майна, державної реєстрації юридичних осіб, громадських формувань, що не мають статусу юридичної особи, та фізичних осіб - підприємців; забезпечення формування та реалізація державної політики у сфері організації виконання рішень, кримінальних покарань та пробації; забезпечення формування та реалізація державної політики у сфері правової освіти; забезпечення формування та реалізація державної політики з питань утримання військовополонених; забезпечення реалізації державної політики у сфері стягнення в дохід держави активів осіб, щодо яких накладено санкцію у виді блокування активів, у тому числі вжиття заходів до виявлення та розшуку активів таких фізичних та юридичних осіб, зазначених у відповідних рішеннях Ради національної безпеки і оборони України; здійснення загального управління у сфері надання безоплатної первинної правничої допомоги та безоплатної вторинної правничої допомоги; забезпечення

самопредставництва Мініюсту як органу державної влади, який у випадках, передбачених законом, бере участь у справах та діє у судах України від імені та в інтересах держави; здійснення захисту інтересів України у Європейському суді з прав людини; забезпечення представництва та самопредставництва інтересів Кабінету Міністрів України у судах України; експертне забезпечення правосуддя; організація роботи нотаріату; запобігання та протидія легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом [18].

Відповідно до покладених на нього завдань Міністерство юстиції України виконує понад 100 функцій, до основних із яких відносяться: розробка проектів законів та інших нормативно-правових актів; виконання функцій відповідно до Закону України «Про санкції»; здійснення правової експертизи проектів законів, інших актів законодавства; здійснення державної реєстрації нормативно-правових актів міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, а також інших органів, акти яких відповідно до законодавства підлягають державній реєстрації; підтримка текстів актів законодавства у контрольному стані, ведення їх обліку та зберігання; облік та зберігання чинних міжнародних договорів України, актів законодавства держав, з якими здійснюється обмін правовою інформацією; ведення Єдиного державного реєстру нормативно-правових актів, надання інформації з нього; інформування громадян про їх права і свободи, правову політику держави, реалізацію проектів, пов'язаних із правовою освітою населення; взаємодія з центральними органами виконавчої влади з питань реалізації Закону України «Про безоплатну правничу допомогу»; організація розгляду звернень громадян; сприяння створенню організаційних, економічних, інших умов, необхідних для реалізації процедур відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом; організація системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації арбітражних керуючих; участь у справах, дії в судах України від імені та в інтересах органів державної влади; представництво інтересів держави, Президента України, Кабінету Міністрів України, міністерства, іншого центрального органу виконавчої влади, його посадових осіб під час урегулювання спорів, розгляду в закордонних юрисдикційних органах справ за участю іноземного суб'єкта та України; забезпечує підготовку документів та представництво України в Європейському

суді з прав людини; організовує відповідно до законодавства експертне забезпечення правосуддя та проведення науково-дослідних робіт у галузі судової експертизи; здійснює державне регулювання нотаріальної діяльності; здійснює регулювання і нагляд за діяльністю суб'єктів первинного фінансового моніторингу окремих категорій суб'єктів господарювання; готує пропозиції щодо укладення міжнародних договорів України; здійснює координацію та контроль діяльності відділів державної реєстрації актів цивільного стану; організовує роботу, пов'язану із забезпеченням діяльності з державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень, державної реєстрації юридичних осіб, громадських формувань, що не мають статусу юридичної особи, та фізичних осіб - підприємців; здійснює відповідно до закону державну реєстрацію політичних партій, всеукраїнських профспілок, їх об'єднань, всеукраїнських об'єднань організацій роботодавців, відокремлених підрозділів іноземних неурядових організацій, представництв, філій іноземних благодійних організацій, постійно діючих третейських судів, засновниками яких є всеукраїнські громадські організації, всеукраїнських творчих спілок, символіки громадських формувань; реєстрацію статуту територіальної громади м. Києва; реєстрацію статутів Національної академії наук та національних галузевих академій наук; забезпечує створення, ведення та функціонування Державного реєстру актів цивільного стану громадян, Державного реєстру речових прав на нерухоме майно, Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань, Єдиного реєстру громадських формувань, Реєстру громадських об'єднань, Реєстру символік громадських об'єднань, Електронного реєстру апостилів; здійснює відповідно до закону державне регулювання діяльності державних та приватних виконавців; виконує аналітичні, інформаційні, методичні, організаційні та інші види робіт, пов'язані із забезпеченням реалізації арештованого майна; здійснює інші повноваження, визначені законом [18].

Висновки. За своїм правовим статусом Міністерство юстиції України є юридичною особою публічного права, центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України.

Міністерство юстиції України є головним органом у системі центральних органів виконав-

чої влади, що забезпечує формування та реалізує державну правову політику, що у свою чергу свідчить про провідну та системоутворюючу роль цього міністерства у реалізації системи функцій держави в цілому.

Завдання та функції Міністерства юстиції України мають міжгалузевий функціональний характер. Зазначене міністерство координує діяльність інших центральних органів виконавчої влади в межах наданих йому повноважень з питань реалізації державної правової політики, які відносяться до його компетенції.

Список використаної літератури:

1. Адміністративне право України. Академічний курс : підручник : у 2 т. / [редкол.: В. Б. Авер'янов (голова) та ін.]. Т. 1. Загальна частина. К.: Юрид. Думка, 2007. 592 с.
2. Державне управління: теорія і практика / [за заг. ред. В. Б. Авер'янова]. К.: Юрінком Інтер, 1998. 432 с.
3. Виконавча влада і адміністративне право / [за заг. ред. В. Б. Авер'янова]. К.: Ін-Юре, 2002. 668 с.
4. Державне управління: проблеми адміністративно-правової теорії та практики / [за заг. ред. В. Б. Авер'янова]. К.: Факт, 2003. 384 с.
5. Теоретичні засади вирішення проблем державного управління в Україні / [заг. ред. Ю. С. Шемшученка, В. Б. Авер'янова]. К.: ІДП НАН України, 1995. 23 с.
6. Демократичні засади державного управління та адміністративне право : монографія / [Шемшученко Ю. С., Авер'янов В. Б., Андрійко О. Ф., Кресіна І. О., Нагребельний В. П. та ін.]; за заг. ред. В. Б. Авер'янова. К.: Юрид. думка, 2010. 496 с.
7. Права громадян у сфері виконавчої влади: адміністративно-правове забезпечення реалізації та захисту / [за заг. ред. В. Б. Авер'янова]. К.: Наук. думка, 2007. 587 с.
8. Адміністративне право України : підруч. / [Битяк Ю. П., Гаращук В. М., Дьяченко О. В. та ін.]; за ред. Ю. П. Битяка. К.: Юрінком Інтер, 2006. 544 с.
9. Колпаков В. К. Адміністративне право України : [підручник] / В. К. Колпаков, О. В. Кузьменко. К.: Юрінком Інтер, 2003. 544 с.
10. Курс адміністративного права України: підручник / за ред. О. В. Кузьменко. 3-тє вид., допов. Київ : Юрінком Інтер, 2018. 904 с.
11. Адміністративне право України. Повний курс : підручник / В. Галуцько, П. Діхтієвський, О. Кузьменко та ін.; за ред. В. Галуцька, О. Правоторової. Видання третє. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. 584 с.
12. Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

13. Юридична енциклопедія : в 6 т. / [редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова) та ін.]. К. : Вид-во «Українська енциклопедія» імені М. П. Бажана. Т. 4: Н–П. 2002. 717 с.
14. Юридична енциклопедія : в 6 т. / [редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова) та ін.]. К. : Вид-во «Українська енциклопедія» імені М. П. Бажана. Т. 2: Д–Й. 1999. 744 с.
15. Омельченко А. В. Адміністративно-правові засади зовнішньоекономічної діяльності в Україні : монографія. К. : КНЕУ, 2011. 309 с.
16. Про Загальне положення про міністерство, інший центральний орган державної виконавчої влади України : Указ Президента України від 12 березня 1996 р. № 179/96. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/179/96#Text>
17. Про центральні органи виконавчої влади : Закон України від 17 березня 2011 р. № 3166-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3166-17#Text>
18. Про затвердження Положення про Міністерство юстиції України : Постанова Кабінету Міністрів України від 2 липня 2014 р. № 228. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/228-2014-%D0%BF#Text>

Komarnytskyi D. S. Administrative and legal status and functions of the Ministry of Justice of Ukraine

The relevance of the study of the administrative-legal status and functions of the Ministry of Justice of Ukraine is due to the importance of the powers that this ministry has in the modern conditions of the development of society and the state in Ukraine. The content of tasks and functions of the Ministry of Justice of Ukraine determines the forms and methods of its activity and characterizes the role of this ministry in the implementation of its functions by the state as a whole.

According to the Constitution of Ukraine, the term «body of state power» is general and includes such terms as «body of legislative power», «body of executive power», «body of judicial power».

The legal status of any state body consists of a number of elements that the author presents in this article. The general provision on the ministry, another central body of state executive power was approved by the Decree of the President of Ukraine dated March 12, 1996 No. 179/96. The organization, powers and procedure of activity of the central bodies of executive power of Ukraine are determined by the norms of the Law of Ukraine «On Central Bodies of Executive Power».

Competence is one of the defining elements of the legal status of an executive body and is a set of powers to exercise executive power. The Regulation on the Ministry of Justice of Ukraine was approved by Resolution No. 228 of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated July 2, 2014.

According to its legal status, the Ministry of Justice of Ukraine is a legal entity under public law, a central body of executive power, whose activities are directed and coordinated by the Cabinet of Ministers of Ukraine.

The Ministry of Justice of Ukraine is the main body in the system of central executive bodies that ensures the formation and implementation of state legal policy, which in turn testifies to the leading and system-forming role of this ministry in the implementation of the system of state functions as a whole.

The tasks and functions of the Ministry of Justice of Ukraine have an interdisciplinary functional nature. The specified ministry coordinates the activities of other central executive bodies within the limits of the powers granted to it within the scope of the implementation of state legal policy, which are within its competence.

Key words: *Ministry of Justice of Ukraine, central body of executive power, functions of the state, state legal policy.*